

Gewelddadigheden stapelen zich op

Huiselijk geweld is een thema van belang, niet alleen in de krantenkolommen, die steeds vaker melding maken van het leed dat sommige gezinsleden elkaar kunnen aandoen, maar ook in de Nederlandstalige roman.

Lange tijd had Renate Dorrestein het monopolie op onderwerpen als moord, verkrachting, incest en onvrijwillige opsluiting, maar sinds een jaar of wat zijn er meer auteurs die dit taboebeladen terrein verkennen. Om maar een opvallend voorbeeld te noemen: een paar weken geleden verscheen Arnon Grunbergs *Tirza*, een boek dat in zijn plot (vader snijdt zijn dochter in stukken, dumpt haar resten en wendt vervolgens voor dat ze in het buitenland verblijft) opvallende overeenkomsten vertoont met het recente geval van het nu al legendarische Maasmeisje.

Naast Grunberg laat ook Bart van Lierde zich niet onbetuigd. Dat hij gefascineerd is door excessief geweld in de familiale kring, werden we onlangs nog gewaar in *Een sprong naar de hemel*, een lijvige roman over een negentiende-eeuwse componistenfamilie. Alleen een naïeveling had nog kunnen menen dat het hier om lichtjes uit de hand lopende fictie ging. Maar nu Van Lierde met *Mokerslag* het geweld heeft gelokaliseerd in het hedendaagse Vlaanderen en hij niet aarzelt om er de funeste invloed van het Vlaams Blok bij te betrekken, kan het niet anders of het moet hem bittere ernst zijn.

Waarover gaat *Mokerslag*? In de laatste fase van een twintigjarige gevangenisstraf kijkt ene Yoeri terug op de omstandigheden die aanleiding gaven tot zijn veroordeling. Hij groeide op in de verstikkende aanwezigheid van een extreem-rechtse, om niet te zeggen fascistische vader met uiterst losse handjes. Moederlief

deed wat ze kon om haar zoon tegen deze tiran te beschermen, maar zelf liep ze ook het nodige gevaar. Yoeri's oudere zus Lies had ze al min of meer opgegeven. Die werd stelselmatig door vader voor eigen gerief misbruikt, een feit waaraan moeder voorbij leek te gaan, misschien wel omdat zij lang tevoren de echtelijke seks eraan gegeven had. Haar incasseringsvermogen - om niet te zeggen: onverschilligheid - overschreed alle grenzen nadat ze zo hevig werd afgetuigd dat ze er haar voortanden bij verloor, maar niettemin bleef zitten waar ze zat.

Yoeri releveert hoe hij in zijn puberjaren zon op een plan om zichzelf, zijn moeder en ook zijn zus uit papa's klauwen te redden. Dat hij daarbij heel ver wilde gaan, kunnen we nog verontschuldigen met een beroep op zijn kinderlijke mentaliteit. Ga maar na: hij overwoog zijn vader met een moker te doden, oefende alvast op de (bijtgrage) hond van de burens, en wel met succes, betrok op een zeker ogenblik de buurjongen in de plannen, ging serieus in op diens voorstel een huurmoord te plegen, en zo voorts en zo verder. Tenslotte liep deze escalatie van gewelddadigheden en snode plannen wel degelijk uit op een moord, weliswaar niet op het beoogde slachtoffer, maar toch. In het voorafgaande ben ik er misschien wel iets te gemakkelijk van uitgegaan dat het Van Lierde menens was in zijn betrokkenheid met het soort toestanden waarvan de media ons elke week wel een aansprekend exemplaar presenteren. Want wanneer je naar de inkleding van deze moordgeschiedenis kijkt, dan heeft die bedenkelijk veel weg van een *slasher*, het succesvolle filmgenre waarbij tot genoegen van de toeschouwers het bloed rijkelijk in het rond spat. Niet alleen stapelen in *Mokerslag* de incidenten zich op als ging het om de nieuwste gigaburger van McDonald's, in hun onwaarschijnlijke opeenvolging (én hun weinig subtiele literaire

aanpak) verliezen ze ook hun effect, of om het in wat passender bewoordingen te zeggen: ze gaan je net zo snel tegenstaan als de producten van de fast-foodketen.

Effectbejag

Het kan geen kwaad in dit verband een vergelijking te trekken met Dorrestein en Grunberg. Zijn ook hun romans over moord, doodslag en andere onverkwikkelijk ongerief niet van hetzelfde vlees een plak? Raak je ook hun gruwel en griezelen niet tegengegeten?

Wat Dorrestein aangaat weet ik het nog niet zo net, maar voor Grunberg zou ik toch graag enig voorbehoud maken. Zeker, hij kijkt niet op een paar doden meer of minder. En hij gleed in zijn voorlaatste roman *De joodse messias* uit in de richting van een niet al te smaakvolle *slasher*. Maar niettemin verstaat hij de kunst om de lezer in zijn ban te slaan, en dat meestal zonder te vervallen in het grove effectbejag waar Van Lierde zijn winst probeert te halen. Grunberg suggereert, zuigt, sarta, irriteert en jaagt je tegelijkertijd de rillingen over het lijf.

Inmiddels hebben we hier wel te maken met een heuse literaire trend. Ook bij succesvolle jonge schrijvers als Saskia de Coster en Christiaan Weijts en een oudere auteur als Paul Marijnis ligt expliciet geweld, niet zelden verbonden met kinky seks, voorop de tong. Betekent het dat de roman vanuit de achterhoede de concurrentie aangaat met internet en videogames? Wie het weet, mag het zeggen.

Jaap Goedegebuure

Bart van Lierde: Mokerslag.
Uitgeverij Nieuw Amsterdam. 256
pag. 17,50 euro

Bart van Lierde

